

נייר עמדה בנושא

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – נבחר ציבור שהורשע בעברה שיש עמה קלון)

מבוא

"הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – נבחר ציבור שהורשע בעברה שיש עמה קלון)", שהגיש חבר הכנסת משה מזרחי, קובעת כי מי שהורשע על ידי בית המשפט בגין עברה שעבר תוך כהונתו כנבחר ציבור והוטל עליו קלון, לא יוכל לכהן כשר בממשלה, בשונה מן המצב החוקי כיום, המאפשר לו לכהן כשר לאחר שבע שנים מתום ריצוי עונשו. ועדת השרים לחקיקה קבעה כי הקואליציה תתמוך בהצעת החוק לאחר תיקונה ותקבע שהמורשע יוכל לכהן כשר לאחר 14 שנה מתום ריצוי עונשו.

נייר עמדה זה בוחן את הצעת החוק מנקודת המבט היהודי.

נקודת המבט היהודית

1. **אי התיישנות.** ההלכה היהודית חותרת לצדק, לכן לפיה מי שחייב, לעולם לא ייפטר מחובו, עד שיסדיר אותו. לכן, ההלכה היהודית אינה מכירה בהתיישנות כעילה לביטול תביעה אלא אם התביעה מעוררת חשד לרמאות¹ או שהנתבע מוחל עליה.² משום כך, לפי ההלכה, אין סיבה למחול לאדם על עברה שעבר רק עקב העובדה שחלף זמן מעת ביצוע העברה.
2. **עקרון התשובה.** לפי ההלכה היהודית, כמו לפי החוק הישראלי, עברייני נפסל מלמלא תפקידים חברתיים.³ אולם ההלכה קובעת שאם שינה העברייני את דרכו באופן בולט ומהותי, הוא חוזר לכשרותו, כגון מי שעסק בהימורים, ונטש לחלוטין את עולם ההימורים, חוזר לכשרותו.⁴

המלצת רבני "צהר"

לצד הקביעה שמי שעבר עברה שיש עמה קלון בעת כהונתו כנציג ציבור, לא יוכל לשוב ולשרת כנציג הציבור, מומלץ לקבוע כי לאחר פרק הזמן תינתן לו האפשרות להוכיח ששינה את דרכו, ואנו מציעים שיעבור גם הליך בירור בפני גוף ציבורי מתאים, כדי לוודא שהוא מכיר בחטאו ומודה בו ושב מדרכו.

מקורות בסוגיית פסול איש ציבור שסרח ותשובתו:

1. **מקור לפסול על אף התשובה.** נאמר בתלמוד הבבלי: "תנו רבנן: עמדו בתפלה, אף על פי שיש שם זקן וחכם - אין מורידין לפני התיבה אלא אדם הרגיל. (איזהו רגיל?) רבי יהודה אומר: מטופל ואין לו, ויש לו יגיעה בשדה, וביתו ריקם, ופרקו נאה... ופרקו נאה. אמר אביי: זה שלא יצא (לו) + מסורת הש"ס: עליו + שם רע בילדותו" (תענית טז ע"א).
2. "שליח ציבור צריך שיהיה הגון. ואיזהו הגון? שיהא ריקן מעבירות ושלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו (שולחן ערוך, אורח חיים, הלכות ברכות השחר ושאר ברכות, סימן נג, סעיף ד).
3. **מקור לתשובה מתקנת.** "דמ"מ יצא וכו'. עיין במ"א, שהביא בשם הרבה פוסקים דאפילו במזיד כל ששב שרי [=מותר] להיות ש"ץ קבוע. דדוקא לענין תענית ציבור מחמירין שלא יצא עליו ש"ר [=שם רע] אפילו מילדותו. אבל להיות ש"ץ קבעו לשאר ימות השנה מותר למנותו אפילו לכתחלה, כל ששב בתשובה. וכזה הביא הפמ"ג בשם א"ר להלכה" (משנה ברורה סימן נג ס"ק כב (כב)).
4. **מקור לפסול על אף התשובה.** "וחוזר לשררה שהיה בה. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: לא היה חוזר לשררה שהיה בה" (משנה מכות, פרק ב, משנה ח).
- {סעיף 5?} **מקור לתשובה מתקנת.** "ואפשר שאף ר' יהודה לא נחלק כאן אלא בשפיכות דמים או בשנמכר ונעשה עבד לאחרים, שהם דברים חמורים ומאוסים מאוד. אבל בשאר עבירות דעלמא, כל שחזר בתשובה שלימה אפילו לכתחילה ממנין אותו לכל הראוי לו, ואין צריך לומר שחוזר למה שהחזק הוא או אבותיו, אפילו מומר שחוזר בתשובה שלימה. ולא אמרו בסוף מנחות (ק"ט א') אלא דכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש. הא בדבר אחר משמשין. ואפילו למ"ד התם דבית חוניו בית ע"ז. ועל כולם אמר הכתוב 'שובו בנים שובבים' וכו'. וכן נראה לבעלי תוספות ז"ל, והם התירו כהן שהמיר וחזר בתשובה שלימה לנשיאת כפים, מה שאין כן ברוצח, משום דכתיב ביה 'ידיכם דמים מלאו'. וזה דעת מורי הרב הלוי ז"ל" (חידושי הריטב"א מכות יג ע"א, ד"ה מאי).
5. {סעיף לעצמו? אין לו כותרת} "אם עבר משררותו מחמת עבירה שעשה, אפילו בשוגג, אינו חוזר לשררותו. כדק"ל במכות [י"ב] לענין רוצח שגלה לעיר מקלטו ושב, דאינו חוזר לשררותו שהיה לו מקודם [מ"א]. והא"ר מסתפק בזה דאפשר דדוקא ברוצח. ע"ש. ועיין בריטב"א שם מה שכתב בזה" (משנה ברורה, סימן קנ, ס"ק טו).
6. **מקור לפסול.** "טובי הקהל הממונים לעסוק בצרכי רבים או יחידים, הרי הן כדיינים, ואסורים להושיב ביניהם מי שפסול לדון משום רשעה" (שולחן ערוך, חושן משפט, הלכות עדות, סימן לו, סעיף כב).
7. **מקור לתשובה מתקנת.** "כל מי שנתחייב מלקות, בין שעשה תשובה בין שלקה בבית דין, חוזר לכשרותו. אבל שאר פסולי עדות, שהן פסולין משום ממון שחמסו או שגזלו, אף על פי ששלמו, צריכין תשובה, והרי הן פסולין, עד שיודע שחזרו בהן מדרכן הרע (רמב"ם, הלכות עדות, פרק יב, הלכה ד); "מאימתי חזרת מלויים ברבית? משיקרעו שטרותיהן מעצמן, ויחזרו בהן חזרה גמורה שלא ילכו ברבית אפילו לעכו"ם (שם הלכה ה); "מאימתי חזרת המשחקין בקוביא? משישברו את פסיפסיהם, ויחזרו בהן חזרה גמורה שלא יעשו אפילו בחנם" (שם הלכה ו).
8. {שייך לסעיף הקודם?} "ומה היא התשובה? הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר: 'יעזוב רשע דרכו' וגו'. וכן יתנחם על שעבר, שנאמר: "כי אחרי שובי נחמתי".

ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר: 'ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו' וגו'.
וצריך להתודות בשפתינו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו" (רמב"ם, הלכות תשובה, פרק ב, הלכה ב).

¹ שו"ת הרא"ש, כלל פה, סימן י; שם כלל עז, סימן ד; שם כלל סח, סימן כ; שולחן ערוך, חושן משפט, סימן צח, סעיף ב; שם סימן סא, סעיף ט; שו"ת משפטי עוזיאל, חושן משפט, סימן ד, סעיף כח; הרב רצון ערוסי, "התיישנות בחוק ובהלכה", תחומין (במקומות אחרים מודגש ועדיף כמו כאן וגם לציין את השנה בסוגריים) כא (תשס"א), עמ' 422.

² תלמוד בבלי, כתובות קד ע"ב; רמב"ם, הלכות אישות, פרק טז, הלכות כד-כה; שולחן ערוך, אבן העזר, סימן קא, סעיפים א-ב.

³ רמב"ם, הלכות עדות, פרק י, הלכות א-ב; רמ"א, חושן משפט, סימן לו, סעיף כב.

⁴ רמב"ם, הלכות עדות, סימן יב, סעיפים ד-ט; הרב יוסף דב סולובייצ'יק, על התשובה, עמ' 21-22. {לתת קו רחב כזה בכל מקום שמציין מן עד}